

Raó de simplicitat (Des de quin on?)

[Una poètica. Sempre en condicional. Sempre en gerundi. Sempre després. Perquè mai no hi ha certesa sinó sempre el buit. Perquè només és “fent-se”, “essent”. Perquè no s’escriu a partir d’una poètica, sinó “en” una poètica, perquè és el fer qui la constitueix.]

I. MARC

Solem parlar i sentir parlar de la (nostra) pràctica poètica com a “recerca” o en termes semblants; i és —o pot ser— així. Però és en la praxi on hi ha la recerca, la reflexió sobre l’escriptura i sobre aquesta escriptura que es va escrivint. Entenc la poesia, la meua pràctica poètica, com a poesia i assaig, indestriables, i sempre com a temptativa, sempre provisional, sempre cercant(-se). Cal entendre, però, que en aquesta pràctica no hi ha un programa, hi ha tan sols escriptura. No hi ha programa perquè no es tracta d’una recerca sistemàtica o acadèmica ni és una pràctica amb uns objectius i una direcció definits. Deu ser, en tot cas, una activitat sense cap mètode general i discontinua. Una recerca que no pertany *stricto sensu* ni a la poesia ni al pensament.

A aquestes característiques cal afegir-n’hi d’altres, també pròpies de la creació i de la creació poètica. L’àmbit de la creació —de la creació que m’interessa— només pot ser un espai fronterer,

al límit, de risc constant. Aquest espai és també l'espai de la possible recerca o indagació lligada a la pràctica poètica; una “recerca” que no opera amb els recursos habituals. De fet, es pot considerar que en aquest sentit tota la meua obra (poesia, assaig, prosa) forma un tot compacte i complementari al voltant de qüestions sobre la llengua, la poesia i la creació. Les reflexions que es troben en textos en prosa, com *Cap a Tirèsies* (1997), *Birnam* (2014), *Amb Nausica* (2019) o en textos esparsos de crítica, assaig o creació —com els escrits amb i per a artistes visuals—, formen part també d'aquest entramat, a la vegada que per alguns aspectes es fa difícil no adscriure'ls ben a prop de la poesia.

El procés de recerca o reflexió és el mateix procés de la creació. No puc concebre-la sinó com a diàleg —tensió— entre el poeta i una poètica que s'està gestant o generant a través d'aquesta activitat i del text naixent. No puc entendre la creació com a aplicació o pràctica d'una poètica fixada i preestablerta, sinó com a recerca d'una poètica, sempre circumstancial i provisional en un marc concret, dins d'una tradició que l'autor es construeix; una creació que va constituint passos en l'evolució de la pròpia poètica (o poètiques); passos sense direcció ni objectiu, però passos. I amb la certesa que sempre en un moment o altre portaran a un mur infranquejable, a un cul-de-sac, i caldrà començar de nou. Concepte, poètica i text són tres vèrtexs d'un triangle sempre interactuant i en continus transvasaments i intercanvis.

Potser m'equivoco, no ho sé ben bé, però aquí hi ha una de les diferències entre el procés de la filosofia i el de la poesia. I és aquesta diferència un dels motius que deu fer que Michel Serres afirmi que “només la filosofia sap que la literatura va més enllà que ella mateixa i la precedeix”, com ens recorda Nelly Schnaith. Tot i que la generació d'idees prové sovint de les paraules, que generen idees, que al seu torn generen paraules (i així en una roda d'un procés vàlid per qualsevol tipus de recerca o creació, poètica o filosòfica), els usos que en aquests dos camps es fa de les paraules i els mecanismes de treball i les seves naturaleses crec que són ben diferents.

No cal recordar que el llenguatge és a la base de la majoria de recerques i processos de pensament i creació; en cada àmbit el llenguatge s'acorda a uns paràmetres determinats. En aquest sentit Chantal Maillard defineix la filosofia com a “lloc de les possibilitats creadores del llenguatge quan és guiat per la raó i la seva lògica”. Penso que aquesta definició hauria de poder servir de marc per establir una definició de poesia. Ara la pregunta seria: “Per adaptar-la a la definició de poesia, per quins conceptes caldria substituir-hi la raó? Caldria substituir-la?”. Aquesta seria una de les qüestions essencials, una de les que en cada instant de creació s'amaguen rere el paper o al mirall.

En comptes de la raó, què hi posem en aquest lloc com a guia de l'operació del llenguatge en la poesia? Potser és la pregunta que la poesia assaja (o hauria d'assajar) de respondre en la seva pràctica. La resposta no ens dirà l'objectiu de la poesia, ni de

bon tros (la poesia no té objectiu), ni ens la definirà (s'escapa a qualsevol definició), ni cal una resposta; però és evident que la pràctica poètica estableix un mapa d'aquest lloc i de les seves raons, un mapa dibuixat en el procés de creació, segurament de manera inconscient, i que el poeta potser no podria explicar (en tot cas serà una feina dels crítics, o del mateix poeta si vol, després, fer l'esforç de dibuixar-lo.)

Un poema és un artefacte lingüístic, i és per la llengua que es defineix com a poema. Joseba Sarrionandia diu que el sentit i la intenció d'aquest artefacte són realitzar-se com a poema. I va més enllà: "Però no existeix una substància poètica que doni lloc a poesia, el que existeix és una pluralitat d'entitats textuals que aspiren a la seva realització com a poemes." Aspirar a aquesta realització, l'assaig, l'aproximació, la provatura, el desig, deu ser allà on podem arribar en relació a la poesia; i no pas perquè l'entenguem com a un universal (ja sia platònic o nominalista —o sí, aneu a saber—), sinó perquè sempre sempre en serem indigents.

He afirmat que l'únic àmbit de creació possible (que vull possible per a mi) és un àmbit fronterer, al límit; que la creació no pot entendre de camins, fórmules o sistemes predeterminats. Establir-se en un sistema és renunciar a la creació, és canviar la creació per una pràctica al capdavant mecànica. No hi ha poètiques. Vull dir: no es tracta de tenir una poètica, un mètode, i aplicar-lo, ni tampoc no es tracta de "tenir alguna cosa a dir" i enunciar-la a través d'un procés d'expressió, de transformació

lingüística, portat per un mètode al qual podem anomenar “poètica”. No és això si parlem de creació, si parlem de poesia (o, almenys, de la creació que vull practicar i de la poesia que m’interessa d’escriure).

En la nostra tradició, des de principis del xx hi ha un trencament important entre la creació i el llenguatge, al qual posem la data de 1902 (data de la *Carta de Lord Chandos* de Hofmannsthal). Naturalment, molt abans d’aquesta data i en períodes anteriors de la història hi és ben present la desconfiança en el llenguatge, la “crisi del llenguatge”, (per exemple, ja en Plató), però aquesta carta és l’inici del corrent que té més fortuna i que arriba a nosaltres sense interrupció; és a dir, el corrent del qual som hereus d’una manera més directa. Podem renunciar a aquesta herència o podem assumir-la, com ho podem fer amb totes les herències que ens deixa la història de la cultura (al capdavant, cadascú estableix la seva tradició triant-se els testadors), però és innegable que per part del creador de què parlem hi ha una consciència de viure-en-el-temps i un compromís amb la contemporaneïtat; i, almenys en el meu cas, passa per aquí (o així ho voldria).

Així doncs, el poeta contemporani —i el creador en qualsevol dels llenguatges artístics— és aquell creador que opera amb un llenguatge en què no pot (o no vol) creure i que defuig qualsevol mètode o sistema. Només per aquest camí ens és possible parlar de creació. Una creació que en el cas del poeta passa per la paraula, per la impossibilitat de dir. Per al

poeta parlar, escriure, és una mostra de la consciència que té de la indigència de la persona, de la paraula. El poeta (com el místic) treballa amb una eina inútil o, millor dit, amb una eina que vol inútil per a aquest propòsit, i justament per això la fa servir; vol anar (ha d'anar) més enllà de les fórmules que el costum i la rutina han codificat per a la llengua i que s'han tornat buides, inservibles. Hi ha un "dir", per tant, que per a ésser ha de negar el llenguatge tal i com l'entenem; un "dir" que parteix de la mort, o inexistència, del llenguatge; i aquest és el dir del poeta contemporani.

Sabem que allò inefable, allò que no pot ser dit amb paraules, és (potser paradoxalment) allò que hem construït amb la paraula, que té l'origen en actes de parla. L'àmbit d'aquestes construccions rau més enllà de la raó i més enllà de la paraula. Per arribar-hi, per tant, cal anar un pas més enllà de la raó i de la paraula; travessar-les per anar a l'altra banda. S'estableix una lluita entre els dominis de la raó i allò que se n'escapa; una tensió irresoluble que es resol només en la poesia i la mística, els dos àmbits que rauen fora d'aquests dominis.

L'inefable: allò que considerem fora de l'experiència narrable, fora dels nostres límits. Ja sabem per Wittgenstein que només podem arribar fins on el nostre llenguatge ens deixa arribar. Per això parlem de "anar més enllà de la paraula". Si seguim Wittgenstein haurem de convenir que això és impossible (tot i que potser deixa de ser-ho en el "raptus" del místic). I és justament per això que el poeta assaja de fer-ho.

Taula

9 Raó de simplicitat (Des de quin on?)

Entreparèntesis

33 Poema (XIV)

A la ratlla del sol

34 retorn (el deu d'octubre)

35 fulla

36 al peu de l'espadat, foc a les pedres...

37 entre aigua i foc, el verb...

Moment

RESSÒL DE CUP

39 II – Per què sense temps ara faries el vers?...

40 VI – Saps que és prou difícil entendre el teu rodar...

NI AMB ARA PROU

41 I – (Endevinar per què darrere cada mot t'amagues...
(fragment inicial)

45 II – penetro només fins a mitja estada quan... (fragment
inicial)

48 II – però part que no... (fragment final)

CANÇÓ FINAL – COMIAT RELAPSE
“en tampoc després”

- 52 cançó final...
53 Set
“èxtasi dur”
54 IV – rec...
55 X – (només vagaria)
“setre”
56 4 (si com lo taur)
57 7 – tresco viades pel mar-sender...

CARAVANSERRALL

- 58 No tems l’abandó dels déus?...
60 Caravanserrall...

D’ESTANT

- 61 Assajaré la llengua clara...
62 11 – Com una tristor d’òpera...

Esculls al dic sec de la memòria

- 63 8 – ja no queda res per oblidar...
64 10 – cada dia el dia t’escull...
65 27 – estrany arreu tot és tan senzill...

Discursos, articles, pròlegs i altres escrits

- 66 Si
68 Discurs d’ingrés a l’acadèmia (art & naturalesa)

72 Resolució de pactes unilaterals (128 = 3853 = ara =
937864 = opalka)

Reversions

76 *Porta'm, porta't*
77 *un eco blau*
78 *1951*
80 *pell*s

Quadern de port

81 "Fer-se un mateix el foc" ...
82 De la platja estant...
83 Havia baixat a la platja...
84 (Després, prop del foc, Bach m'ha retornat la imatge)...
85 La música i el foc retornen la imatge...
87 La imatge dels mots de Benjamin...
88 Per la paraula, la mirada primera vessa d'imatges
89 (Tannkar haikus)

Quadern de bosc

91 conte
92 Entrar a la casa...
93 Era al matí...
94 Al matí hem pres camí...
95 No, no n'èrem més...
96 Tornar de nit a la casa...

- 97 Obrir l'escriure...
98 Surts a l'hora prima...

I si no neva? (Aèria)

- 100 Seqüència 17

Stabat

- 101 1
106 4
111 9
116 10
120 16
125 20
129 Setena

com si girona

- 131 com sense qui...
132 com de se'l des d'enllà...
133 com un ho només la...

Des d'ara

- 134 Per també
138 Per a les mans
139 Meghadūta
141 Potser només aquí...
143 Llosera

- 148 El disset de setembre de 1999 Joseba Sarrionaindia parla de Martín Larralde en boca de Ruper Ordorika
150 Díptic per a Antoni Llena

NO ON (rèquiem)

RÈQUIEM

- 153 1 – Ara
155 6 – Per a
158 Motet I
160 Motet II
161 10 – Des de
164 12 – Dorm
SALMÒDIA
165 I (perì sé —sobre tu—)
167 [] (auté —ella—) (fragment final)

A poc a poc

- 173 Cançó de bressol per a un osset de peluix

de ser només

- 174 Cent a Josep Vernis – I
177 Cent a Josep Vernis – VI
179 A la paret blanca, l'ombra de la branca d'eucaliptus esvanint-se mentre s'apaga el sol
181 Cosetes de platja —objectes trobats— (42° 16' 59" N, 3° 17' 36" E)

- 184 Dos tricòpters
186 *Prelude for meditation*, John Cage
- Quest*
- 189 I – on ets...
195 VI – i de sempre cap com... (fragment final)
- За Андреï (Per a Andrei)*
- 203 II (*Andrei Rubliov*)
204 III (*Solyaris*)
- 205 amb diògenes
- 211 “Mira”
- 217 Procedència dels poemes
- 219 Qüestionari Suda

© Víctor Sunyol Costa, 2019
© de les il·lustracions: Josep Ricart Rial
amb la col·laboració d'Arnau Ricart Sanmartín, 2019
© del *Qüestionari Suda*: Àngels Marzo i Torres, Josep Maria Rodríguez Cabrera, 2019
© de la fotografia de la coberta: Miquel Sala Claveras, 2019
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2019
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: setembre de 2019
ISBN: 978-84-1303-119-4
DL: L 889-2019
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

← imprès a lleida ►

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.